

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
The Journal of International Social Sciences

Cilt: 29, Sayı: 2, Sayfa: 181-190, TEMMUZ – 2019

Makale Gönderme Tarihi: 25.03.2019 **Kabul Tarihi:** 09.08.2019

GELENEKSEL EL SANATLARIMIZDAN ELAZIĞ "PALU ÇAKMASI" NIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

A Study on Sustainability of The Elazığ "Palu Çakması" One of Our Traditional Handcraft

H. Nurgül BEĞİÇ¹

Ceren ÖZ²

ÖZ

Toplumsal yaşamda barınma, giyinme ve süslenme işlevlerini üstlenen, üretimi özel ustalık gerektiren ve talep görmesi nedeniyle sürdürülen faaliyetler geleneksel el sanatları içinde değerlendirilir. Türk kültüründe Anadolu topraklarında sürdürülen geleneksel birçok el sanatımız bulunmaktadır. Bu el sanatlarından birisi olan çakma "tel kırma"; toplumsal yaşamdaki süsleme unsuru olarak tarihsel süreçte var olmuştur.

Elazığ ilinin Palu ilçesi oldukça köklü bir kültürel geçmişe sahiptir. Palu ilçesinde "Palu çakması" diye tabir edilen ve yörede kadınlar tarafından yapılan, madeni tellerin tekstil ürünleri üzerine özel iğne yardımıyla işlenmesi ile oluşturulan geleneksel el sanatlarındandır.

Bu çalışma ile; Elazığ ili Palu ilçesinde kadınlar tarafından çakma tekniği ile yapılan işlemlerin bilinirliğinin artırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda; geleneksel palu çakması tekniği ile yeni üretim arayışları incelenmiştir. Geleneksel bir kültür ürünü olan palu çakmasının yeni kullanım alanlarında kullanılırken; moda tasarımının evrensel gücü ile farklı kültürlerde de tanınması sağlanacaktır. Yöre halkının ekonomilerine katkı yapması anlamında öneriler sunulması hedeflenmiştir.

Anahtar kelimeler: Geleneksel, çakma, tel kırma, Elazığ, Palu.

ABSTRACT

The activities that are carried out in the social life, which take on the functions of dressing, dressing and adornment, which require special mastery of production and are demanded, are considered in the traditional handicrafts. We have many traditional handicrafts in Anatolia which are maintained in Turkish culture. One of these handicrafts, the striking "wire breaking", has existed in the historical process as an ornamental element in social life.

The Palu district of Elazığ province has a very long culturel history. In the town of Palu, the so-called "Palu çakması" ("Palu çakması") is a traditional handicraft made by women in the region, which is made by processing special needle help on metal textile products.

With this study, it is aimed to increase the awareness of the processes performed by the technique of flicking by women in the Palu county of Elazığ province. In accordance with this purpose; a new production search has been analysed with the traditional palu dawn technique. While it is used in new uses of palu flaking, a traditional culture product; the universal power of fashion design will be recognized in different cultures. It was aimed to present suggestions meaning local people to contribute to the economy.

Keywords: Traditional, knitting, wire breaking, Elazığ, Palu.

¹ Doç.Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü, Çankırı,
e-posta: begicnurgul@gmail.com, **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-5727-7516>

² Öğr.,Gör.,Çankırı Karatekin Üniversitesi, Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü, Çankırı,
e-posta: cerenozdemir353@gmail.com, **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-6345-4040>

1. GİRİŞ

İnsanların tarih boyunca her zaman yaşamı kolaylaştıracak araç gereçlerin arayışı içerisinde olmuşlardır. Bunun için kolay kullanılabilir, pratik, taşınabilir ve işlerini daha rahat yapabilecekleri aletlerin yapımı ve bunların geliştirilmesi için çaba göstermişlerdir. Geliştirilen aletlerin, bilgi ve beceriler ile birleştirildiğinde, özellikle estetik kaygıların ön plana çıktığı bazı ürünlerin yapımında büyük kolaylık sağladığı söylenebilir. Uzun vadede bu çalışmalar toplumların kültür birikimlerini yansıtan, geleneksel el sanatlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

El sanatları; bireylerin bilgi ve becerisine dayanan özellikle doğal hammaddelerin kullanıldığı elle ve basit araçlarla yapılan ve toplum kültürünü, gelenek ve göreneklerini taşıyan ayrıca üretimini yapan bireylerin duygu, düşünce ve becerisini yansıtan, gelir getirici üretime yönelik ürünlerdir (Onuk, Akpınarlı, 2005, s. 27).

Kültürel zenginliklerimizden birisi olan el sanatları, yaşamsal ihtiyaçların karşılanmasında önemlidir. Kültür bir toplumun yarattığı tüm değerler bütünüdür. Bu tariften hareketle kültürün çok farklı alanlarla ilişkisi bulunmaktadır. Bu konu çok kere sosyoloji, edebiyat, siyaset, psikoloji, sanat tarihi, tarih ve folklor gibi disiplinler tarafından değerlendirilmiştir. Kültürün, dolayısıyla kültürel miras ya da belleğin ekonomi ve endüstri ile bağlantısı üzerinde yeterince durulmamıştır. Bu eksiklik, kültürle ilgili yerleşik ve “gelenekselleşmiş” değerlendirmelerin yönünü de ortaya koymaktadır (Özdemir, 2009, s.73).

Toplumun ihtiyaçlarını karşılayan birçok meslek dalı ürettiği değerlerle bir taraftan kültürel zenginliklere diğer taraftan da ekonomiye katkı yaparlar. Gelenek kültürünün en fazla katma değer üreten kültürel ekonomik alanlarından birisi el sanatlarıdır. Geleneksel yöntemler ve teknik bilgilere dayanılarak deri, cam, maden, ağaç ve bez gibi hammaddelerin elde işlenerek ortaya çıkarılan ürünler gelenek toplumunun temel gelir kaynaklarını oluşturmaktadır. Dericilik, demircilik, bakırcılık, taş işlemeciliği, at arabacılığı, semercilik, urgancılık, keçecilik, ağaç oymacılığı, sobacılık, çömlekçilik gibi geleneksel bilgi ve deneyim temelli müstakil gelenekler bulunmaktadır. Oluşturulan mesleki bilgi ve deneyim belleği usta-çırak ilişkisi temeline dayanan geleneksel eğitim sistemi ile geçmişten geleceğe geliştirilerek aktarılmaktadır (Özdemir,2018, s.15).

İnsanların en temel gereksinimlerinden biride örtünme içgüdüsünden doğan giyinme ihtiyacıdır. Tarihsel sürece bakıldığında örtünmenin öncelikle olumsuz iklim koşullarına karşı koyma ihtiyacından kaynaklandığı görülmektedir. Toplu halde yaşamaya başlayan insanlar zaman içerisinde yaptıkları işe, buldukları konuma, yaşam ve inanç tarzlarına uygun giyim kuşam kültürlerini oluşturmuşlardır. Diğer taraftan kıyafetlerinde yaşamsal işlevleri dışında estetik kaygılar ve dikkat çekme isteklerini de yansıtmışlardır. Böylece farklı tarz ve anlayışları giyim yoluyla ifade etmişlerdir. Ticaretin ve ulaşımın gelişmesi ile çok çeşitli kumaş türlerinin neredeyse her coğrafyaya ulaşabilmesini sağlamış, geliştirilen el aletlerinin yardımıyla kumaş elde etme, giysi hazırlama ve süsleme teknikleri geliştirilmiştir.

Orta Asya kültürünü Anadolu'ya taşıyan Türklerin, göç ederken ve yerleştikleri Anadolu'da birçok kültürle karşılaştıkları ve bu kültürlerden etkilendikleri bir gerçektir. Türkler; kendi kültürlerini tüm özellikleri ile yaşatmaya çalışırken, karşılaştıkları diğer kültürlerin etkilerini de el sanatlarına yansıtmayı başarmışlardır. Günümüzde Anadolu'da çok değişik kültürlerin kaynaşmasını el sanatlarında görmek mümkündür. Özellikle dokuma, giysi ve süsleme sanatında bunu durum fazlası ile hissedilmektedir.

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun; "Bizim memleketimiz nakış bakımından eşine az rastlanan bir zenginlik gösterir. Nakış kundaktan mezar taşına kadar bizimle (Eliri, 2009, s.260)." sözlerinde olduğu gibi nakış, süsleme gibi el sanatları Türk kültüründe doğumdan ölüme kadar insanların hayatında bulunmaktadır. Doğarken süslenen beşiklerden, işlenen mendillerden başlayarak gerek gündelik hayatta gerekse özel günlerde kullanılarak nesilden nesile aktarılmışlardır.

Değişen yaşam biçimleri nedeniyle pek çok el sanatları ya değişime uğrayarak sürdürülmüş bunu başaramayanlar ise zaman içerisinde yok olmuştur. Fakat böylesine kültürel bir zenginliğe

sahip olunan topraklarda; bu kültürel zenginlikler kullanım alanları dışına taşırılarak yeni ve modern yorumlamalar ile; nesiller boyunca aktarılmaya devam edebilir. Küreselleşen moda endüstrisinde de Türk dokunuşları ile tasarlanan ve sunulan tasarımlar Türk moda tasarım sektörünün Dünya pazarlarına markalaşması için fırsat sağlayacaktır.

Ayrıca el sanatlarının yeni üretimler kazandırarak işlevsel anlamda kullanılması ile yöresel anlamda kalkınma ve istihdam olanakları da artacaktır. Tüketim toplumunun her eşyayı kısa sürede kullanıp yeni ürünlere yöneldiği çağda; insanlar yalnızca manevi yönlerine dokunduklarını hissettikleri eşyaları tüketmeye karşı ön yargılı davranmaktadırlar. Köklerimizden gelen ve manevi yönden bizi besleyen değerlerden olan el sanatları; bu sayede işlevsel olarak sunulduklarında tercih edilme sebebi olacaklardır.

Aynı zamanda el sanatını dar gelirli grupların işsizlik sorunu çerçevesinde ele almamalı, konuyu ulusal kalıtın küresele sunulması, kültürün turizmle ilişkilendirmesi yaklaşımıyla planlanmalıdır. El sanatları, bu yaklaşım çerçevesinde yorumlanarak, yeniden biçimlendirilerek ve uygulamalı müzelerde doğal ortamlar yaratılarak üretilmelidir (Oğuz, 2013, s.55).

Bu çalışmada el sanatları örneklerinden olan Elazığ ili Palu ilçesinde yapılan ve geleneksel el sanatlarımızdan biri olan ve örneklem olarak seçilen Palu çakmasının teknik, işlevsel ve yüzey görünüm v.b. özellikleri bilimsel kaynaklarla desteklenerek incelenmiştir. Bu bağlamda ele alınan bilimsel ve görsel materyaller, kitap, dergi, tez, gazete gibi bilimsel ve görsel kaynakların yanı sıra moda ve aksesuar tasarımcılarının kişisel arşivleri, internet arşivleri ve karşılıklı görüşme tekniğiyle elde edilmiştir. Görüşme tekniği ile elde edilen bilgiler literatür taramasındaki bilgiler ile desteklenerek sunulmuştur.

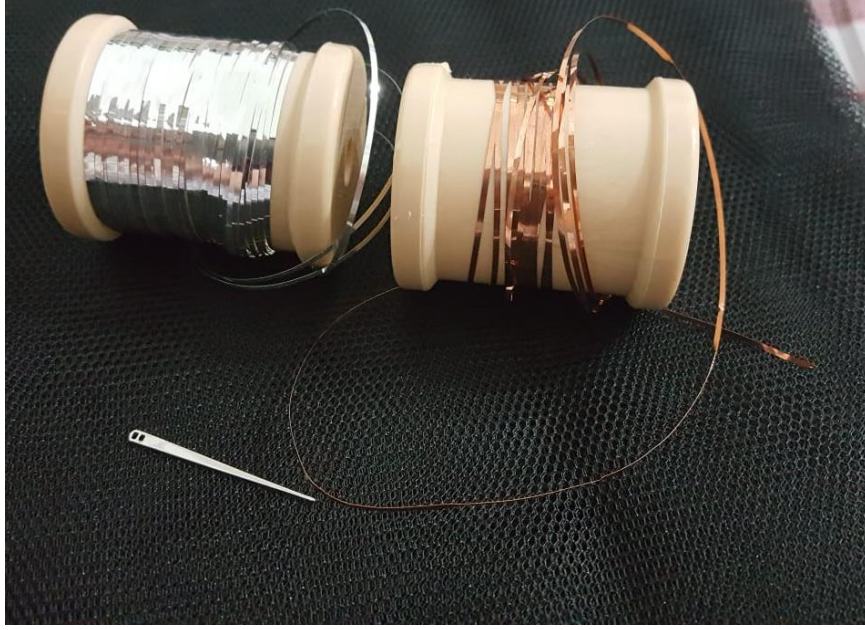
2. PALU ÇAKMASI

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde Asya, Avrupa ve Afrika gibi farklı coğrafyalarda yaşayan Türkler işlemecilik dalında da o çevredeki toplumlarla karşılıklı etkileşim alanına girmişler, bu sanat dalının kişilik çizgisini koruyarak ona değişiklikler ve yenilikler ekleyerek sürdürmüşlerdir (Barışta, 1999, s.2). Bundan dolayı; Anadolu ve çevresinde gelişen, serpilerek Türk işlemleri köklü bir geçmişin ürünüdür. Türklerin Anadolu'ya güçlü bir tekstil sanatı ile geldikleri bilinmektedir (Barışta, 1999, s. 6).

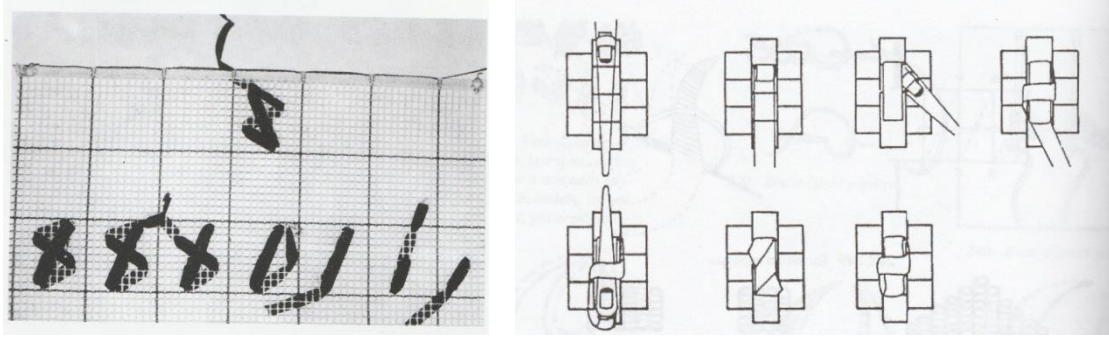
Türk işleme sanatının örneklerinden biri olan tel kırma da köklü bir geçmişe sahip olan geleneksel el sanatlarımızdandır. Yapıldığı yörelere ve yapılış tekniğindeki ufak değişikliklere göre farklı isimler ile anılmaktadır. Genellikle tel kırma diye bilinse de; Bartın işi, şamaka işi, çakma gibi isimler ile de bu işleme tekniği Anadolu'da yapılmaktadır.

Değişik bir işleme çeşidi olan tel kırma işi yapılırken, tel makas kullanılmadan katlanarak koparıldığı için bu adı almıştır. Bartın işi olarak da adlandırılan bu işlemenin, Bartın'da 18. yüzyıldan beri yapıldığı, gelişip yayıldığı, yazılı kaynaklarda yer almaktadır (Korkusuz'dan aktaran Yetim, 2014, s. 3).

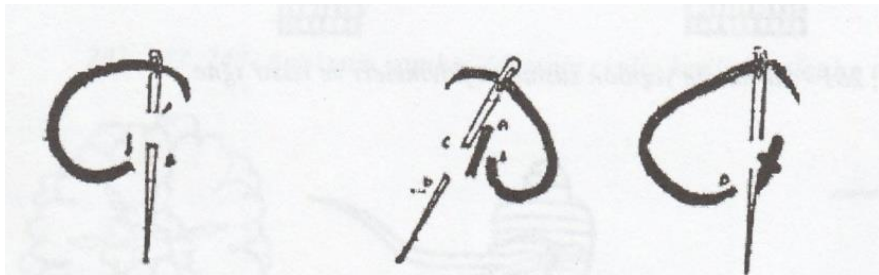
Tel kırma; yassı, metal tel biçiminde, değişik kratta, gümüşle kaplanmış, iplik ve tek gözlü yassı bir iğne kullanılarak yapılan bir tür diagonal çarpı şeklinde işlenmektedir. Dokumanın iplikleri sayılarak yapılan bu iğnede tersi diagonal, 'Z' formu veren diagonal bir 'çarpı' oluşturulur ve tel, kısa ve uzun kolların birleştiği noktadan katlanarak kırılır (koparılır). Bu iğnenin metal iplik kırılmadan sürekli, işlenen bir türü daha vardır. Tel kırma iğnesi de yuvarlak dikiş, nakış iğnelerinden farklı yassı ve iri gözlü bir nakış iğnesidir (Barışta, 1999, s. 229-230).

Resim 1: Tel Kırma İğnesi ve Tel İplik Örneği (Fatma Başgün Özdemir, 2018 Begiç Arsivi)

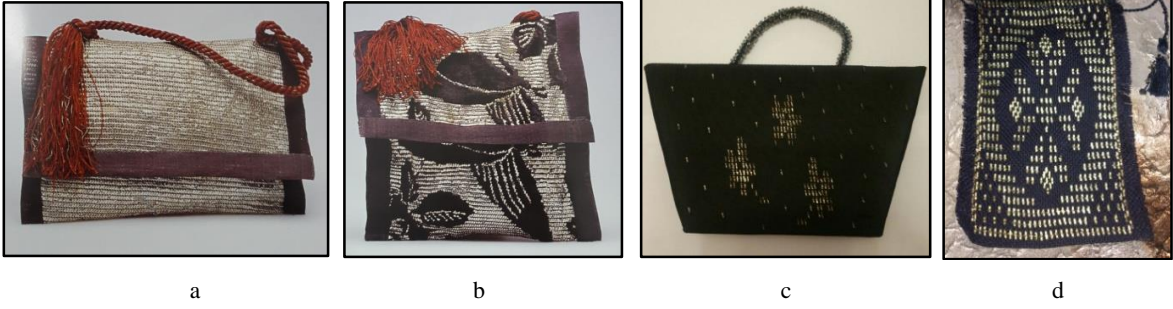

Resim 2: Tel Kırma Şablonu (Barışta, 1999, s. 229-230) ve İğnesinin Yapılışı, ters ve yüzen görünümü (Barışta, 2001, s. 142)

Resim 3: Bartın Tel İşinin Yapılış Biçimi (Barışta, 2001, s. 142)

Tel kırma işi, teknik açıdan incelendiğinde işleme tekniği “+” (artı) şeklinde işlendiği gibi “X” (çarpy) şeklinde de uygulanabilir. Bu işleme tekniği desene göre sıralanarak motifler oluşturulmaktadır (Karaçorlu & Yetim, 2016, s. 1119).

Resim 4: Tel Kırmadan Yapılan Çeşitli Tasarımlar, a: Çanta (Gönül Paksoy Arşivi), b: Çanta (Gönül Paksoy Arşivi) c: Çanta (Begiç Arşivi), d: Kese: (Begiç Arşivi).

Elazığ ili Palu ilçe merkezi ve çevresinde geçmişten günümüze aktararak gelen geleneksel el sanatlarından biri "çakma"dır. Çakma temelde tel kırma ile aynı olmakla birlikte bazı küçük değişiklikler bulunmaktadır. Tel kırma ve Palu Çakması'nın arasında farkların en belirginini; tel kırmanın büyük kırılmalardan oluşurken çakmanın daha küçük kırılmalardan oluşması ve tel kırmaya göre daha düzgün bir yüzey görünümüne sahip olmasıdır (Fatma Başgün Özdemir, Kişisel Görüşme, 27.07.2018).

Kasnakta işlenen Palu çakması; işlenmesi sırasında kullanılan malzemeler kasnak, kasnak bezi, çakma iğnesi ve telidir.

Resim 5: Palu'da yapılan çakma örnekleri (Fatma Başgün Özdemir, 2018 (Begiç Arşivi))

Palu çakması yapılırken sırası ile; öncelikle iğnenin sivri ucu aşağı doğru tutulur, teli üst delikten geçirilir (iğne iki deliklidir). İkinci deliğe kadar kıvrılır, telin diğer ucu alt delikten geçirilir ve üst delikten çıkartılır. Son olarak da tel tırnakla iğnenin üzerine yerleştirilir. İpliği sayılabilen, seyrek dokunmuş ve sert olmayan kumaşlar tercih edilir. Örneğin; tülbent, mermerşahi, şifon, jorjet, keten, ipek ve naylon tüller gibi. Keten tül de sağlamlık ve işlemeye uygunluğu yönünden tercih edilir. Tel kırma işleminde kullanılan tel, madenseldir ve görünüşü ve genişliği gelin teline benzemektedir. Tırnakların arasında hafif sağa, sola bükme ile kırılır. Tel kırma işleminde kullanılan iğne de yassı ve kısadır. Baş kısmı geniş olup uca doğru inceler. 2,5-3 cm. boyunda tül deliklerin içerisinde geçebilecek genişliktedir. İğnenin geniş tarafında ve enine doğru iki uzun delik vardır. Tel bunların içerisinden geçer. İğne; altın, gümüş ve pirinç gibi madenlerden yapılır (<https://egitim.tarim.gov.tr/elazig/Link/3/Sanat-Dallari>).

Resim 6. Çakma örnekleri (Fatma Başgun Özdemir, 2018 (Begiç Arsivi))

Palu çakması yapılırken; kumaşın en ve boy ipliklerinin aynı olması, tül deliklerinin muntazam olması, tül deliklerinin fazla sık olmaması, tel kırma iğnesinin iki yanının keskin olması, kumaşın kasnak bezi kullanılarak gerilmesi, telin iğneye kısa geçirilmesi, telin kıvrıldığı zaman tırnakla değil, parmaklar arasında düzeltilmesi, işleme esnasında her kıvrılan telin kumaşa tırnakla yerleştirilmesi, işleme esnasında telin avuç içerisinde değil daima dışında ve düz olarak tutulması, biten işlemin üzerine kararması için kızgın ütü basılması dikkat edilmesi gereken hususlardır (<https://egitim.tarim.gov.tr/elazig/Link/3/Sanat-Dallari>).

Tel kırma işinin Palu'da eski hanımlardan Bayram Ağanın gelini Nurdane Hanım tarafından yapılarak günümüze kadar geldiği söylenmektedir. Palu çakması, tüm işlemler içinde gümüş ışıltısıyla kendini hemen fark ettirir. Ele alındığında hiçbir iplikten beklenmeyen bir ağırlık hissedilir. Gümüş ya da altın tellidir. Günümüzde bakır tel de kullanılmaya başlanmıştır (<https://egitim.tarim.gov.tr/elazig/Link/3/Sanat-Dallari>).

Resim 7: Palu'da yapılan çakma örnekleri (Fatma Başgun Özdemir, 2018 (Begiç Arsivi))

Elazığ İl kültür müdürlüğünde el sanatları uzmanı olan Nuray Sanaç ; "Elazığ'da el sanatları çok gelişmiştir ve çok eskiye dayanmaktadır. Elazığ'daki el sanatlarından biri de; Harput yöresinde tel kırma, Palu ilçesinde de Çakma adı altında tanınan aynı işleme türüdür. Çakma özel iğnesi ile yapılır. Telve iğnesi denilen iğneyi; geçmişte özel olarak Elazığ'daki kuyumcular yaparlarmış. Teller de İstanbul'dan gelirmiş. Çakma; Harput civarında marhame denilen yani el silmede kullanılan örtünün iki kenarına işlenirmiş. Bu işleme aslında kız evinden erkek evine giden şerbetliğin ağzına bağlanan kızın damada hediye olarak işlediği bir örtüymüş. Fakat Palu yöresinde bu işleme daha çok örtünme amaçlı başörtüsü, yazma, mevlüt örtülerine işlenerek, daha fazla kullanılmış. İşleme; başörtülerinde yazmaların desenine göre desen içine işlenilmekteymiş. Çakmanın tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Nuray Sanaç'ın Palu'lu yaşlılardan dinlediği bir hikayeye göre; Bartın'dan bir genç askerlik yapmak için Palu'ya gelmiş. O sıralarda Palu'daki genç kızlar, gelinler, hanımlar süslenmeye meraklı ve tel kırma işleyen kişilerden oluşmaktaymış. Bartın'lı genç çakma işleyen Palu'lu bir kızla tanışmış,

Geleneksel El Sanatlarımızdan Elazığ "Palu Çakması"nın....

askerliği bitince kız bu çocukla kaçıp Bartın'a gitmiş. Bartın'da nakış işlemeye devam etmiş. İşlemelerin güzelliğini gören Bartın halkı arasında bu nakış türü yayılmış. Tek tek işlenirken tel çıtır çıtır kırıldığı için çakma adını aldığı da söylenir (Nuray Sanaç Bulanıklı Kişisel Görüşme, 22.07.2018).

Resim 8: Palu'da yapılan çakma örnekleri (Fatma Başgun Özdemir, 2018 Begiç Arşivi)

Gelişen ve değişen yaşam şartlarının etkisi ile birlikte çağlar boyunca nesilden nesile aktarılarak gelen Palu çakmasının da diğer el sanatları gibi günümüzde genç kuşaklara aktarımında sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu sebeple şehirde Palu çakmasının devamlılığının sağlanması amacıyla çeşitli kurslar açılmakta ve çakma yapımı öğretilmektedir. Kurslarda genellikle; vitrin takımı, çanta, şal, başörtüsü, gece çantası, yatak örtüsü gibi eşyalar demor, şifon tül ve petek dokulu tüle yapılmaktadır.

2018 yılında Palu Belediyesi çakma öğretimi için kurs açmıştır. Kursu 30 öğrenci tamamlamıştır. Çakma öğrenimi için yörede yoğun bir ilgi görülmekte ve genellikle çakma tekniğini ayakkabı çanta ve mevlüt örtülerine işleme yapmak üzere talebi görülmektedir (Fatma Başgun Özdemir, Kişisel Görüşme, 21.7.2018).

Resim 9: Çakma tekniğinin uygulanışı (Begiç arşivi) 2018

3. PALU ÇAKMASI İLE YENİ ÜRETİM ARAYIŞLARI

Geleneksel bir işleme tekniği olan Palu çakması; yeni üretim arayışları doğrultusunda giyilebilir tasarım ürünleri üzerinde kullanılabilir. Bu durumda Palu çakmasının modanın küreselleşen gücü sayesinde tanınması da sağlanabilir.

Çağımızda her ne kadar yeniliklerin ön plana geçtiği ve sürekli yenilenmenin var olduğu düşünülse de; sanat ve moda gibi sektörlerin kültürden beslenme özelliklerini kaybetmedikleri söylenebilir. Zengin bir kültürel yapıya sahip olan Türk giysilerine ait süslemelerinin, dikiş ve nakış tekniklerinin de çağdaş anlayışla moda dünyasında yer aldığı örnekler mevcuttur.

Günümüzde tel kırma adı altında tasarımlarında bu işleme tekniğine yer veren Türk moda tasarımcılardan bir tanesi Zeynep Tosun'dur. Tel kırma işlemelerini kullanarak hazırladığı kıyafetleri dünyaca ünlü yıldızlar tarafından giyilmiş, Türk işleme tekniği yurtdışında tercih edilir duruma gelmiştir.

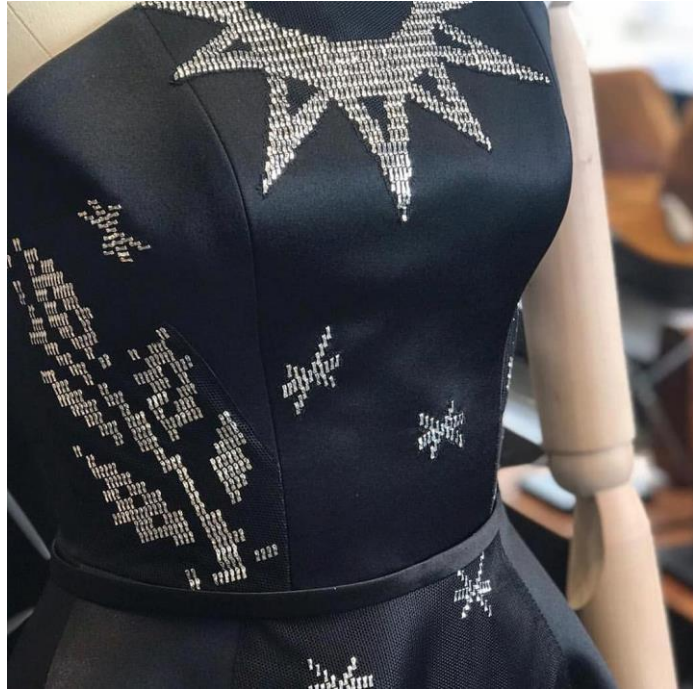

Resim 10: Zeynep Tosun SS18 Haute Couture Koleksiyonundan Tel Kırmalı Örnek (www.zeyneptosun.com)

Resim 11: Zeynep Tosun FW16 Pret-a-Porter Koleksiyonundan Tel Kırmalı Örnekler (www.zeyneptosun.com)

Resim 12: Zeynep Tosun Tel Kırmalı Tasarımlar (2018) (www.zeyneptosun.com)

İstanbul Moda Akademisi de, Türk tasarımcıların uluslararası boyuttaki moda ismi “Dice Kayek” işbirliği ile ülkemizde eski önemini zaman içinde yitirerek unutulmaya yüz tutmuş, geleneksel el sanatlarının yaşatılması ve yeniden canlandırılması amacıyla “Türk El Sanatları Koleksiyon Projesi” gerçekleştirmiştir. Bu proje kapsamında, Anadolu el sanatlarını araştıran öğrenciler, tel kırmanın içinde bulunduğu tasarımlar hazırlayarak "İzler" adını verdikleri bir sergide sunmuşlardır. Tasarımlar arasında yer alan 9.000 adet tel kırmadan oluşan kafes ceket, 5.200 metre tel ile hazırlanmış, toplamda 6.510 metre tel kullanılmıştır (http://ima-destek.com/sites/default/files/izler_sergisi.pdf).

Bu çalışmaların yanı sıra kendi öz kültürel benliğimizden beslenme algısı son yıllarda artış göstermeye başlamıştır. Bu sayede Palu çakmasının özellikle üniversitelerin moda ve tekstil tasarımı bölümlerinde tanıtılması giyim ve kuşam, aksesuar, iç mekân donatıları için yeni ürün tasarım çalışmalarında kullanılması el sanatlarımızın sürdürülebilmesi adına önemli gelişmelerdir.

SONUÇ

Anadolu el sanatları, zaman içerisinde yaşam biçiminin değişmesi, giyim kuşam alanındaki değişimler, sanayi ve teknoloji alanındaki gelişmeler, makinelerde seri olarak üretilen alternatif tekstil çeşitliliğinin sonucu talebin giderek azalması, yeni gelen kuşakta el sanatlarının yapılış şekillerinin bilinmemesi nedeni ile yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Türkiye hammadde ve iş gücü bakımından; birçok moda pazarına girmiş ülkeden avantajlı durumdadır. Bu noktada sahip olunan hammadde ve iş gücünü doğru kullanmak için Türkiye'nin küresel moda pazarında kendi markaları ile rekabet etmesi gereklidir. Türk markaları Anadolu'daki eşsiz kültürel birikimi modern tarzlar ile harmanlayarak sunduklarında Dünya moda pazarında farklılıklarını ortaya koymuş olacaklardır. Bu bakımdan kendi kültürel değerlerimiz hem yaşatılacak, hem de tanıtımı yapılarak Dünya'da Türk el sanatları adına farkındalık kazandırılacaktır. Son zamanlarda bazı modacıların yaptıkları tasarımlarda geleneksel el sanatlarımızdan beslendikleri ve yaptıkları tasarımlarda moda dünyasında seslerini duyurduklarını görülmektedir. Geleneksel el sanatlarımız içerisinde var olan Palu çakmasının yörede çeyizlik olarak üretilerek sandıklarda gün

yüzüne çıkmadan saklanmaktadır. Bu bağlamda bu sanatın tanıtılması ve sürdürülebilirliği için atölyeler kurulmalıdır. Geleneksel çakma desenleri kayıt altına alınmalı ve tasarımlarda kullanılmalıdır. Palu çakmasıyla ev ve giysi donatılarında yeni tasarımlarda kullanılma moda sektöründe kültürün kullanımı ile sürekliliğe zemin hazırlayabilir.

Palu çakmasının tanıtımının yapılarak özellikle yerelden küresele geçilerek günümüz beklentilerine cevap verecek şekilde moda tasarımcıları tarafından kullanılmasının sağlanması kültürel bir değerimizin yaşatılması ve işlevsellik kazandırılarak üretimler yapılmasına vesile olacaktır. Ayrıca talebin artmasına bağlı olarak bölgede Palu çakması üretiminin yeniden canlanmasına neden olacaktır. Bu sayede bölgede istihdam olanakları artabilir ve bölgenin tanıtımı bu şekilde sağlanabilir. Aynı zamanda nesiller arası kültür aktarımı, kültürel kaynaşma, turizm gibi faaliyetlerde yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Barışta, Ö. (1999). *Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk İşlemeciliği*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Barışta, Ö. (2001). *Cumhuriyet Dönemi Türk Halk İşlemeciliği Desen ve Terminolojilerinden Örnekler*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Eliri, İ. (2009). Ressam Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Eserlerinde Yer Alan Anadolu Kültürü ve Geleneksel Halk Motifleri. A. Aytaç (Ed.), II. Uluslararası Türk El Dokumaları Kongresi ve Sanat Etkinlikleri bildiriler kitabı içinde (s.257-261). Konya: Selçuklu Araştırma Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Karaçorlu, H., Yetim, F. (2016). Amasra Müzesinde Bulunan Tel Kıрма (Bartın İşi) ve Hesap İşi İşlemeler Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 1118-1130.
- Onuk, T., Akpınarlı, F. (2005). Cumhuriyet'ten Günümüze El Sanatlarının Doğuşu, Gelişimi, Sosyal, Kültürel, Eğitim ve Ekonomi İlişkileri Bakımlarından Bugünkü Durumu ve Geleceği. Ş. Ercebeci (Ed.), V. Türk Kültürü Kongresi Cumhuriyet'ten Günümüze Türk Kültürünün Dünü, Bugünü ve Geleceği/El Sanatları(XIII) bildiriler kitabı içinde (s.27-60). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Paksoy, G. (2003). *Koleksiyondan Kreasyona*. İstanbul: Promat Matbaacılık.
- Yetim, F. (2014). Beypazarı İlçesinde Tel Kıрма İşlemeli Hamam Beyazı Tülbentler. *Akademik Bakış Dergisi*, 393 (357), 1-8.
- Özdemir, N (2018). Geleneksel Bilgi ve Kültür Ekonomisi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18 (1), 1-28.
- Özdemir, N. (2009). Kültür Ekonomisi ve Endüstrileri ile Kültürel Miras Yönetimi İlişkisi. *Milli folklor*, 21(84),73-86.
- Oğuz, M. Ö. (2013). *Küreselleşme ve Uygulamalı Halk Bilimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- <https://egitim.tarim.gov.tr/elazig/Link/3/Sanat-Dallari> (Erişim tarihi: 10.07.2018)
- <https://zeyneptosun.com/> (Erişim tarihi: 11.07.2018)
- http://ima-destek.com/sites/default/files/izler_sergisi.pdf (Erişim tarihi: 11.07.2018)

KAYNAK KİŞİLER

- Nuray Sanaç Bulanıklı (04.06.1961) Kişisel görüşme. 22.07.2018.
- Fatma Başgün Özdemir (01.01.1966) Palu Çakması Usta Öğretici, kişisel görüşme. 21.07.2018.